

E. O.

"Z dziejów starożytnej metalurgii na ziemiach Polski południowej" : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/2, 404-405

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ciadła. Spotykamy tu więc m. in. punkty: *Rola zwierciadła w widzeniu świata epoki feudalizmu*, *Lustro jako temat malarstwa*, *Zwierciadło nauczycielem malarza*, *Sztuka jako zwierciadło natury*.

Jednakże i historyk techniki znajdzie w książce Wallisa sporo interesujących go bezpośrednio wiadomości, dotyczących produkcji zwierciadeł i rozwoju przemysłu lustrzanego. Zainteresuje go też ostatni rozdział: *Zwierciadło w technice i nauce*, omawiający różne zastosowania lusterek z szczególnym uwzględnieniem konstrukcji teleskopów zwierciadłowych.

Książka zawiera również zestawienie chronologii dziejów zwierciadła i jego zastosowań oraz tablice: „Ważniejsze zastosowania zwierciadła w technice i nauce“ i „Teleskopy zwierciadłowe o średnicy od 100 cm wzwyż“. Książka zaopatrzona jest w dość obszerną bibliografię, indeks nazwisk oraz bogaty zbiór ilustracji.

E. O.

H. E. Winlock, *Models of daily life in ancient Egypt from the tomb of Meket-Re at Thebes*. Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts 1955, s. XVI + 106 + 86 tabl.

W 1920 roku amerykańska ekspedycja badawcza dokonała w Tebach, w Górnym Egipcie, niezwykłego odkrycia. W grobowcu Meket-Re, egipskiego wielmoży z XXI wieku dawnej ery, znaleziono wykutą w skale komorę, wypełnioną drewnianymi rzeźbami obrazującymi codzienne życie dworu magnackiego sprzed czterech tysięcy lat. Komora zawierała osiem modeli budynków (dwa mieszkalne, rzeźnia, piekarnia, piwowarnia, warsztat tkacki, warsztat ciesielski, obora), dwanaście modeli statków oraz wielki model podwórza, na którym odbywa się przegląd bydła. Wszystkie modele wypełnione są drewnianymi figurkami, przedstawiającymi osoby i zwierzęta znajdujące się w danym pomieszczeniu, na statku czy na podwórzu.

Modele te mają nieoszacowaną wartość dla historyka techniki dawnego Egiptu, przedstawiają bowiem robotników przy pracy i to z narzędziami skopiowanymi w zmniejszeniu, z narzędziami powszechnie wówczas zapewne używanymi. Tak więc w warsztacie tkackim poznajemy sposoby przędzenia i tkania oraz używane przy tym narzędzia; w warsztacie ciesielskim widzimy narzędzia ciesielskie, a modele statków pozwalają na poznanie ich konstrukcji, ożaglowania itp.

Wydana przed dwoma laty przez Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku książka odkrywcy modeli, Winlocka, pozwala przy pomocy wielkiej ilości doskonałych fotografii i rysunków zapoznać się z modelami (znajdującymi się obecnie w połowie w Nowym Jorku, a w połowie w Kairze), a poprzez te ostatnie z życiem i poziomem techniki sprzed czterech tysięcy lat.

E. O.

Z dziejów starożytnej metalurgii na ziemiach Polski południowej. Materiały pierwszego spotkania odlewników i archeologów w Nowej Hucie — 24.IX. 1956 r. Stowarzyszenie Naukowo-techniczne Odlewników Polskich, zarządy

oddziałów: Krakowskiego i Nowohuckiego, 1956, s. 57 + rys. poza tekstem 12 + 22 + 19.

W osobnej broszurze wydane zostały referaty wygłoszone na spotkaniu odlewników i archeologów (por. sprawozdanie ze spotkania w nr 1/1957 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“). Są to dwie prace Stanisława Buratyńskiego: *Krótki zarys rozwoju społeczeństw pierwotnych i starożytnych na ziemiach polskich* i *Tereny Nowej Huty w świetle badań archeologicznych* oraz referat Jerzego Piaskowskiego *Metalurgia żelaza w okresie lateńskim i rzymskim w dorzeczu górnej Wisły w świetle badań metaloznawczych*.

Podobnie jak samo spotkanie, tak i wymieniona broszura ma poważne znaczenie dla umocnienia kontaktów badaczy naszej przeszłości z technikami, kontaktów, które pozwolą z pewnością na rzucenie nowego snopu światła na mało zbadane sprawy dawnej technologii i związane z tym zagadnienie stosunków wytwórczych.

E. O.

Paweł Jasienica, *Archeologia na wyrywki*. Książka i Wiedza, Warszawa 1956, s. 241.

Świeżo wydany cykl reportaży jest już drugą — po *Świcie słowiańskiego jutra* — książką Jasienicy, poświęconą dziejom przedhistorycznym i wczesnośredniowiecznym. Jak w każdej książce o archeologii, tak i w tych reportażach historyk techniki znajdzie dużo interesujących go wiadomości.

Ale w *Archeologii na wyrywki* wychodzi Jasienica poza zakres archeologii sięgając po temat z historii techniki czasów nam o wiele bliższych. Ostatni z reportaży bowiem (drukowany w swoim czasie w „Twórczości“) poświęcony jest *Dniom wczorajszym Staropolskiego Okręgu*. Z właściwą sobie żywością narracji opowiada tu Jasienica o swych wędrówkach odbytych przed trzema laty po Okręgu Staropolskim, opisując Białogon, Starą Kuźnicę, Maleniec i Bobrzę oraz przekazując przy tej okazji czytelnikowi sporo wiadomości z dziejów naszej techniki i naszego przemysłu.

Książka jest pięknym przykładem dobrej, trafiającej do czytelnika popularyzacji.

E. O.

Maurice Daumas, *Les instruments scientifiques aux XVIIe et XVIIIe siècles*. Presses Universitaires de France, Paris 1953, s. 420 + 61 tabl.

Pięknie wydana w ramach „Bibliothèque de philosophie contemporaine, section: Philosophie des sciences“, bogato zilustrowana książka Daumasa jest wynikiem poważnej pracy badawczej. Autor twierdzi w przedmowie, że w zasadzie historia przyrządów naukowych jest obecnie dobrze już znana, dodaje jednak, że zwykle historia ta zawarta jest w powszechnych historiach nauki lub w historiach poszczególnych nauk. Przy tym sposobie przedstawienia powstawanie instrumentów wydaje się prostą funkcją odkryć naukowych. Tymczasem stworzenie koncepcji przyrządu naukowego może